

Handreiking legionellapreventie voor zorginstellingen

Deel 1, december 2017

Inleiding

Instellingen voor gehandicaptenzorg zijn (mede)verantwoordelijk voor het leveren van schoon en veilig drinkwater. Bewoners hebben er recht op en het is in feite een maatschappelijke opdracht, de zogenoemde zorgplicht voor het leveren van veilig drinkwater. De overheid stelt hiervoor regels in het [Drinkwaterbesluit](#). Er zijn panden met een verhoogd risico op besmetting (zoals hotels, zwembaden, kampeertreinen). Ook in de zorgsector kennen we risicovolle gebouwen, zoals ziekenhuizen en verzorgingshuizen. De wet- en regelgeving noemt dit 'prioritaire panden', waarin extra maatregelen getroffen moeten worden om besmetting met legionella bij mensen te voorkomen. In veel gevallen beschouwt de zorgsector veel van deze maatregelen als overbodig (ondanks een normoverschrijding wordt niemand ziek), als geldverspilling (ondanks dat niemand ziek wordt, moeten jaarlijks vele duizenden euro's uitgegeven worden aan beheersingsmaatregelen) en het kost vele uren die niet aan zorg kunnen worden besteed. Bij de VGN is een werkgroep actief die probeert in overleg met het RIVM (dat de overheid adviseert), met het ministerie van IenM (verantwoordelijk voor het drinkwaterbeleid) en met de betreffende Inspecties de regeldruk te verminderen. De VGN gaat daarbij uit van beheersing op basis van risico en niet op basis van regels. Hier ligt een duidelijke parallel met de aanpak bij brandveiligheid.

Het overleg met het RIVM heeft in 2016 tot een tweedeling geleid: het *voorliggende deel 1* geeft een algemene beschrijving van de wet- en regelgeving met betrekking tot legionellapreventie. Daarbij wordt het onderscheid tussen niet-prioritaire en prioritaire panden nader uitgewerkt. Nieuw is dat in overleg met het RIVM de conclusie wordt

Handreiking december 2017

Legionellapreventie voor zorginstellingen, deel 1

getrokken dat de gangbare maatregelen bij non-prioritaire instellingen niet meer standaard nodig zijn. De zorginstelling kan in eigen verantwoordelijkheid desgewenste maatregelen nemen. Dat is de eerste winst, want tot nu toe worden ook in non-prioritaire panden stelselmatig veel (nu dus overbodige) maatregelen genomen.

In prioritaire panden blijven voorlopig de bij instellingen bekende maatregelen nog wel van kracht, maar de bedoeling van de werkgroep is om de indeling van prioritaire panden bespreekbaar te maken bij het ministerie om vervolgens daarin een tweedeling te maken. Afhankelijk van de in het gebouw wonende cliënten: laag en hoog risicovolle doelgroepen. De 'traditionele' maatregelen gelden dan nog slechts bij de hoog-risicovolle doelgroepen; bij de laag-risico bewoners kunnen we dan met minder maatregelen volstaan. *In deel 2 van deze handreiking* zal dit nader uitgewerkt worden. Daarbij zullen we uitgaan van de adviezen van het RIVM (publicatie verwacht in 2018).

Leeswijzer

In hoofdstuk 1 gaan we in op de algemene zorgplicht met betrekking tot water. Hoofdstuk 2 gaat over de aanleg en de oplevering van waterinstallaties. Hoofdstuk 3 geeft in een schema de wet- en regelgeving weer, die verder wordt uitgewerkt in hoofdstuk 4 over collectieve watervoorzieningen, in hoofdstuk 5 over de niet-prioritaire panden en in hoofdstuk 6 over de huidige noodzakelijke maatregelen in prioritaire panden. Hoofdstuk 7 gaat over de verantwoordelijkheidsverdeling tussen eigenaar en gebruiker (vaak: huurder) van het gebouw. Vaak is echter de zorginstelling huurder die dan weer onderverhuurt aan cliënten. Dat maakt de verantwoordelijkheidsverdeling lastig. Drie voorbeelden voegen we toe hoe u daar mee om kunt gaan. Tenslotte blikken we in hoofdstuk 8 vooruit naar de mogelijkheden die we verwachten met betrekking tot nieuw beleid voor de prioritaire panden.

Een deel van de tekst in deze handreiking is ontleend aan de informatie van Aedes "[Toolbox legionella preventie](#)".

De werkgroep bestaat uit de volgende personen:

- Anneliek van Maarseveen, Carantegroep
- Anne Laming, Amarantgroep
- Martien Janssen, Dichterbij
- Ton Holslag, Reinaerde
- Petra Meijer, opgevolgd door Simone Uiterwijk, Siza
- Erik Mulder, Cello
- Frits Mul, VGN
- Siebe Dijkstra, Zorggroep Alliade was tot 2016 lid van de werkgroep

Handreiking december 2017

Legionellapreventie voor zorginstellingen, deel 1

Hoofdstuk 1: Water en zorgplicht

Houdbaarheid water

Water heeft, net als melk en andere producten, een houdbaarheidsdatum. Vitens schrijft: "Bij stilstaand water is de contacttijd met leidingmateriaal lang. Het water wordt opgewarmd en het opgeloste zuurstof wordt verbruikt. Dit kan smaak- en geurklachten veroorzaken. Het is niet schadelijk voor de gezondheid, maar fris is het ook niet. Voor stilstaand water warmer dan 25 graden zijn er extra risico's. Dan gaan bacteriën groeien. Spoel daarom uw kranen door als het langer dan een week stil heeft gestaan."

Zie [Vitens via link](#), antwoord op vraag 1.

Hoe vindt een besmetting plaats?

Door inademing van aeroscopen waardoor infectie in de longen kan optreden.

Aerosolen zijn kleine waterdruppeltjes

- Groot genoeg dat er een bacterie kan meeliften;
- Klein genoeg dat de bacteriën bij inademen in de longen komen.

Risicovolle punten

Aerosolvormende (vernevelende) tappunten zijn o.a.:

- Douche
- Brandslanghaspel (doch weer niet als er minimale aerosolvorming plaatsvindt)
- Knijpdouche
- Schoonmaakhaspel
- Buitenkranen waaraan de tuinslang blijft zitten (alleen indien aerosolvormend)
- Therapeutische baden/Whirlpool

Zorgplicht voor instellingen

De drinkwaterregelgeving stelt expliciete eisen aan de kwaliteit van het leidingwater en van de leidingwaterinstallatie. Zowel in de drinkwaterwet als in het drinkwaterbesluit zijn er verschillende zorgplichtbepalingen opgenomen. Eenvoudig gesteld komt het er neer dat alle gebouweigenaren er verantwoordelijk voor zijn dat er veilig drinkwater uit de kraan komt. Laat daarom als eigenaar de nieuwe installatie ontwerpen en aanleggen door een vakbekwaam bedrijf (zie hoofdstuk 2).

Behalve bovengenoemde zorgplichtbepalingen waaraan alle gebouweigenaren dienen te voldoen, moet ook voor een aantal gebouwen een legionella-risicoanalyse en een beheersplan worden opgesteld (zie hoofdstuk 5 en hoofdstuk 6).

Hoofdstuk 2: Aanleg en Oplevering installatie

Er is een groot belang om reeds in de ontwerpfase van het gebouw over de drinkwaterinstallatie na te denken. Het gaat hier vaak om simpele aanpassingen aan de installatie die het verschil maken tussen een goed of slecht ontwerp voor wat betreft de legionella. Denk aan het voorkómen dat koude en warme waterleidingen te dicht bij elkaar liggen (opwarming koud water), koperleidingwerk lijkt minder legionella groei te bevorderen etc. Dit proces start al bij de aanbesteding. De juiste eisen moeten in het bestek worden opgenomen. Er zijn enkele ISSO-publicaties die daarbij behulpzaam zijn:

- ISSO-publicatie 55.1 Handleiding Legionellapreventie in leidingwater;
- ISSO-publicatie 30.5 Legionella Code Richtlijnen voor legionellapreventie bij het ontwerp en het gebruik van leidingwaterinstallaties in woningen;
- ISSO-SBR 811 Integraal ontwerpen van legionellaveilige woningen.

Aanleg

Een nieuw aangelegde waterleidinginstallatie dient te voldoen aan de eisen uit de wet. De drinkwaterwet geeft aan dat je "veilig" drinkwater dient te leveren (zie hoofdstuk 1). In de NEN 1006 staan de eisen hiervoor. De opdrachtgever is verantwoordelijk voor het deugdelijk laten aanleggen van deze installatie. Een installateur dient aan de wettelijke eisen te voldoen. Het is raadzaam om al tijdens de aanleg hierop te (laten) controleren. Heeft de eigenaar de nieuwe installatie laten ontwerpen en aanleggen door een vakbekwaam bedrijf dan mag hij erop rekenen dat, binnen de kaders van de verstrekte opdracht, voldaan wordt aan alle wettelijke voorwaarden inclusief de normen en documenten waarnaar in de wet verwezen wordt. Om te weten of een bestaande installatie aan de wettelijke bepalingen voldoet, moet deze worden getoetst aan de hiervoor relevante voorschriften en richtlijnen. Hieruit kan blijken dat herstel- of beheersmaatregelen nodig zijn.

Oplevering

Bij oplevering dient een waterinstallatie legionella veilig te worden opgeleverd. Het is raadzaam om hier met de installateur afspraken over te maken en dit bij oplevering te laten aantonen door een recent monsternamerapport.

Gebruik na oplevering en bij leegstand

Niet altijd wordt een installatie meteen ook in gebruik genomen. In de praktijk betekent dit dat een woningeigenaar bij leegstand drie opties heeft.

De eerste optie is om de tappunten in de woning wekelijks te spoelen. Hiermee borg je doorstroming en verversing van het water. Bij een korte periode van leegstand is dit over het algemeen de eenvoudigste oplossing.

Handreiking december 2017

Legionellapreventie voor zorginstellingen, deel 1

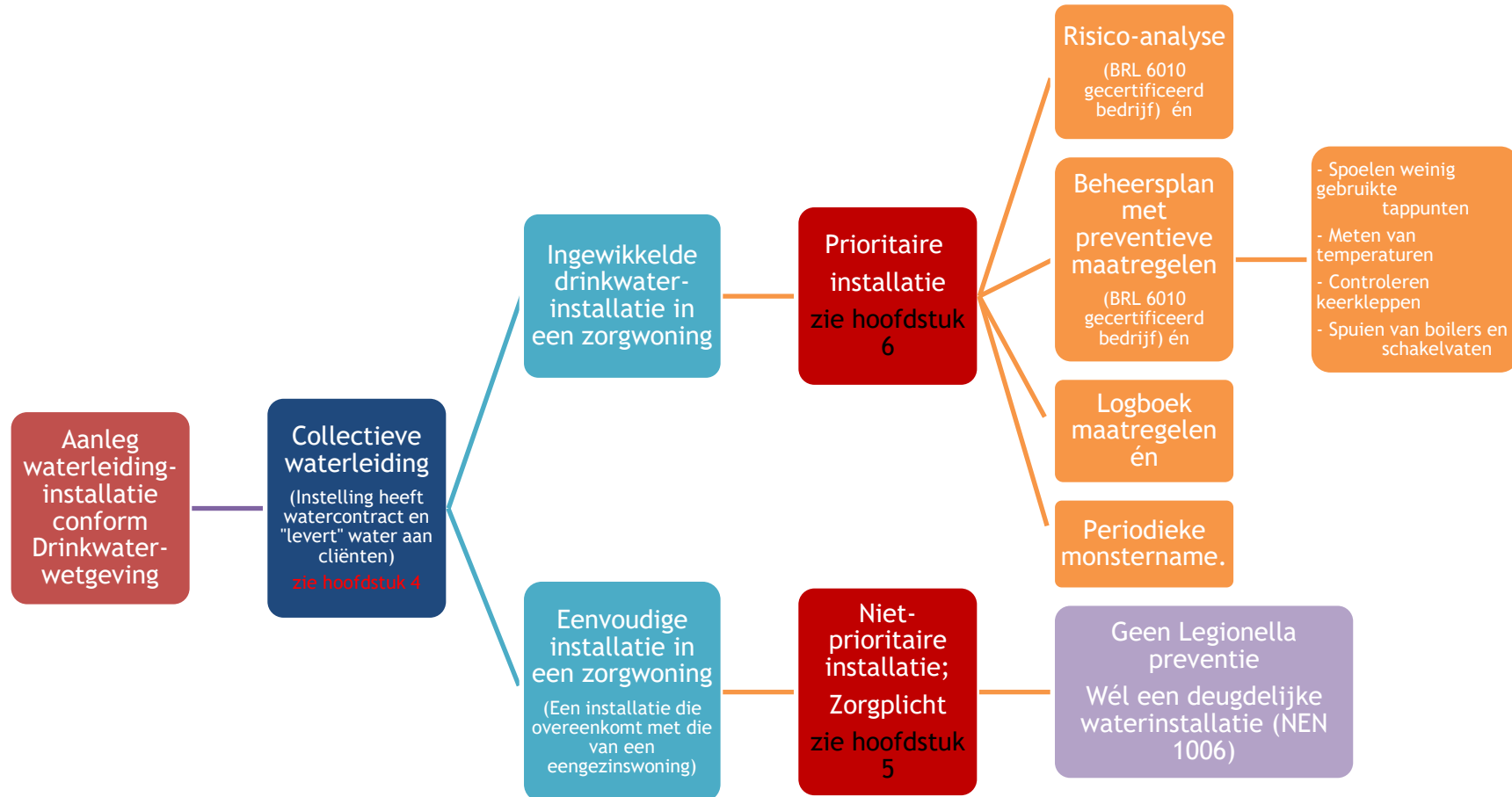
De tweede optie: in het geval van langdurige leegstand is het advies om de watermeter af te sluiten en de waterleidingen volledig af te tappen en droog te blazen. Wel dient er rekening mee gehouden te worden dat er voldoende doorstroming van water in de hoofdleiding plaats vindt. Het afsluiten van een aantal opeenvolgende kamers aan het eind van de hoofdleiding, kan bijvoorbeeld zorgen voor stagnatie, met alle gevolgen van dien.

De derde optie: wanneer er geen beheersmaatregelen zijn uitgevoerd en een installatie langer dan een maand niet is gebruikt, dienen voor ingebruikname van de installatie de volgende maatregelen genomen te worden:

- Installatie doorspoelen;
- Monstername- en analyse op Legionella uitvoeren; alleen in geval van prioritair;
- Bij constatering van Legionella de gehele installatie reinigen en desinfecteren; alleen in geval van prioritair.

Hoofdstuk 3: De Wet in schema, zoals die in 2017 van kracht is

In dit hoofdstuk geven we schematisch een overzicht van de wet- en regelgeving zoals die in 2017 van kracht is.

In de kern gaat het om het volgende. Voor elk gebouw in Nederland geldt de norm van NEN 1006. Het betreft waterleidingen en waterbeheer. Elke organisatie heeft de zogenoemde 'zorgplicht': de plicht om aan klanten en bewoners gezond drinkwater te leveren. Daarnaast stelt het Drinkwaterbesluit in hoofdstuk 4 dat bepaalde categorieën gebouwen extra maatregelen moeten nemen ter voorkoming van besmetting met legionella. Dit worden in de wetgeving de prioritaire panden of instellingen genoemd, zoals hotels, zwembaden en ook de (grotere) zorginstellingen. Zo ontstaat ook binnen de zorgsector een onderscheid tussen prioritaire en niet-prioritaire panden. Een voorbeeld van prioritaire panden: ziekenhuizen en verpleeghuizen (waar extra risico's met betrekking tot gezondheid bestaan). Een voorbeeld van een niet-prioritair pand in de gezondheidszorg: een kleine zorgwoning, dat is een stand-alone woning waar zorg verleend wordt, in een reguliere woonwijk of appartementencomplex. Hier worden de risico's op besmetting van de bewoners laag ingeschat, hetgeen extra maatregelen overbodig maakt.

In de volgende hoofdstukken wordt dit verder uitgewerkt.

Uitwerking van de collectieve watervoorziening: zie hoofdstuk 4

Uitwerking van de non-prioritaire installaties: zie hoofdstuk 5

Uitwerking van de prioritaire installaties: zie hoofdstuk 6

Hoofdstuk 4: Wat is een collectieve watervoorziening?

Een collectieve leidingwaterinstallatie is een installatie die leidingwater aan derden beschikbaar stelt. Er is sprake van een collectieve leidingwaterinstallatie als water niet uitsluitend in huiselijke kring wordt gebruikt. Bijvoorbeeld bij woonflats zijn corporaties eigenaar van de 'collectieve watervoorziening', waarmee wordt bedoeld dat ze daarmee leidingwater aan derden (in dit geval bezoekers en huurders) verstrekken. Ook in een studentenhuus of een huurflat is sprake van een collectieve leidingwaterinstallatie. De eigenaar van het gebouw verhuurt de kamers of appartementen. Hij stelt het water daarmee beschikbaar aan derden (overigens is dat wel afhankelijk van de plaats van de watermeter en van het huurcontract; bij een eigen watermeter is de huurder vaak zelf verantwoordelijk, want het is een 'niet-zorgwoning').

Ook zorginstelling hebben appartementencomplexen in eigendom, maar ook woningen die speciaal voor zorginstellingen zijn gebouwd. Je hebt bijv. situaties met meerdere eengezinswoningen die onderling doorverbonden zijn waarbij één watermeter aanwezig is voor alle woningen. Ook kun je een instellingsterrein hebben met meerdere gebouwen die

Handreiking december 2017

Legionellapreventie voor zorginstellingen, deel 1

maar één centrale watermeter vanuit het waterleidingbedrijf heeft. Ook al heeft ieder gebouw dan een eigen watermeter, geplaatst door de zorgverlener dan geldt dit toch als een collectieve installatie. Het criterium is namelijk dat de watermeter door het Waterleidingbedrijf moet zijn geplaatst. Het Waterleidingbedrijf is verantwoordelijk voor de kwaliteit van het water tot aan de watermeter / hoofdkraan in het gebouw. De eigenaar van een pand met een collectieve leidingwaterinstallatie is verantwoordelijk voor de leidingen en de waterkwaliteit vanaf de hoofdkraan tot en met de tappunten. Het leidingwater mag geen micro-organismen bevatten in hoeveelheden die nadelige effecten kunnen hebben op de volksgezondheid.

Voor een zorginstelling betekent dit dat die instelling voor panden in eigendom de totale verantwoordelijkheid heeft voor de leidingen en de waterkwaliteit vanaf de hoofdkraan tot aan de tappunten. Het waterleidingbedrijf garandeert dat het veilig water levert tot aan de hoofdkraan en de zorginstelling dient te zorgen dat dit verder goed gedistribueerd en beheerd wordt binnen de eigen locaties. Hoe dit te doen, moet vermeld worden in het beheersplan.

Hoofdstuk 5: Niet-prioritaire panden en installaties

In hoofdstuk 3 maakten we het onderscheid tussen prioritair en niet-prioritair. In dit hoofdstuk 5 werken we uit hoe we in niet-prioritaire panden maatregelen moeten nemen om besmetting van bewoners met legionella te voorkomen.

In deze panden zijn geen specifieke maatregelen tegen legionella nodig (uiteraard wel de algemeen geldende zorgplicht, zie hoofdstuk 1).

In de zorgsector gaat het om één of meerdere eenvoudige drinkwaterinstallaties in zorgwoningen. Deze locaties zijn uitgesloten van de legionella-preventie plicht.

Wanneer valt een zorgwoning niet onder de Legionella-preventie plicht?

Dit gaat veelal om losse woningen met een eenvoudige drinkwaterinstallatie, waar zorg wordt verleend, gevestigd in een reguliere woonwijk of in een appartementencomplex. Het gaat volgens de definitie om een installatie die overeenkomt met die van een eengezinswoning. Zij hebben niet te maken met de extra eisen. Deze zorgwoningen zijn in de Regeling Legionellapreventie (2011) buiten de verplichte legionellapreventie gehouden, omdat het risico op legionellabesmetting in zorgwoningen laag wordt ingeschat.

Handreiking december 2017

Legionellapreventie voor zorginstellingen, deel 1

De definitie van een zorgwoning: stand-alone woning waar zorg verleend wordt, in een reguliere woonwijk of appartementencomplex. Er mag geen brandslanghaspel aanwezig zijn (zie hoofdstuk 5).

Het omvat een stelsel van leidingen met aansluitpunten voor:

- Keuken
- één of twee badkamers en toiletten
- enkele wastafels
- warm watervoorziening

Een drinkwaterinstallatie waar vanwege de oppervlakte van de zorgwoning één of meerdere brandslanghaspels verplicht deel van uitmaken, wordt niet als eenvoudige drinkwaterinstallatie aangemerkt. En valt dus onder een prioritaire installatie.

Er zijn geen specifieke maatregelen nodig

Niet-prioritaire locaties, zoals zorgwoningen, zijn in deze laagrisico-categorie ingedeeld omdat uit casuïstiek van het RIVM blijkt dat de kans dat iemand ziek wordt ten gevolge van een legionellainfectie op deze locaties klein is. Zie de link naar enkele artikelen in het volgende hoofdstuk. Het RIVM tekent daar wel bij aan dat het RIVM naar het risico van de populatie kijkt. Dus bij zorgwoningen waar mensen wonen die continu zorg nodig hebben en/of niet zelfstandig kunnen wonen, acht het RIVM legionellapreventie wel weer noodzakelijk.

Vandaar dat er, algemeen gesproken, geen eis tot legionellapreventie is bij niet-prioritaire locaties. Dat laat overigens onverlet dat een instelling haar eigen afwegingen moet maken om naar eigen inzicht legionellapreventie toe te passen. Wanneer een instelling (zeker in lijn met de opmerking van het RIVM hierboven) een locatie risicovol vindt, verdient het aanbeveling dat de instelling eigen maatregelen neemt.

In de praktijk blijven er voorlopig wel discussiepunten bestaan, die in dit stadium niet eenduidig kunnen worden opgelost. We noemen:

- Brandslanghaspels. De regelgeving stelt dat als in een gebouw een brandslanghaspel hangt, het gebouw per definitie prioritair is, dus ook een stand-alone zorgwoning. In de praktijk wordt dit als onnodig ervaren, want het verandert niets aan de watervoorziening in de woning. Bovendien vindt het RIVM deze 'prioritering' ook helemaal niet nodig als maatregel om besmetting met legionella te voorkomen. Voorlopig is dit niet eenduidig op te lossen.
- Met het beleid rond douches in een dagactiviteitencentrum wordt niet eenduidig omgegaan: inspecteurs van de verschillende waterleidingbedrijven voeren niet altijd een eenduidig landelijk beleid. De instelling volgt de inspecteur van het

Handreiking december 2017

Legionellapreventie voor zorginstellingen, deel 1

waterleidingbedrijf. Zodra deze aangeeft dat een dagactiviteit niet prioritair is omdat daarin niet geslapen wordt, volgt de instelling deze redenering. De locatie hoeft dan niet meer te worden gezien als prioritair. Vaak blijft de instelling de douches toch wel wekelijks preventief spoelen.

De VGN neemt bij de uitwerking van de volgende fase (hoog/laag risico bij prioritaire panden) deze onduidelijkheid mee in het overleg met de wetgever.

Hoofdstuk 6: Prioritaire panden en installaties

Het betreft installaties in prioritaire panden

Voor de panden met een hoog risico (prioritaire panden) zijn maatregelen ter voorkoming van besmetting in het Drinkwaterbesluit (23 mei 2011) vastgesteld. Het gaat om de in artikel 35 van het Drinkwaterbesluit aangewezen (de prioritaire panden) installaties bij:

- ziekenhuizen, zorginstellingen of vergelijkbaar;
- gebouwen met een logiesfunctie (hotels, pensions, groepsaccommodaties e.d.);
- opvangcentra voor asielzoekers;
- gebouwen met een celfunctie;
- badinrichtingen (zwembaden);
- kampeerterrainen en jachthavens;
- truckstops, wegrestaurants e.d. met openbare douches.

In de zorgsector betreft het met name waterinstallaties in verpleeg- en verzorgingshuizen. De beheersmaatregelen gelden ook in panden waar een brandslanghaspel aanwezig is. Zie echter ook het beleid zoals we dat beschreven in het vorige hoofdstuk.

We attenderen op drie artikelen:

- een [artikel van het RIVM: een opiniërend artikel over legionella](#)
- een [artikel van KNW: over legionellapreventie bij niet-prioritaire locaties](#)
- een [artikel van het LCHV: over de indeling van waterinstallaties naar de mate van risico op legionellose.](#)

Maatregelen voor de prioritaire locaties

Voor deze gebouwen moet er een risicoanalyse zijn, een beheersplan en een logboek voor de registratie van de uitgevoerde beheersmaatregelen. Ook moeten er periodiek watermonsters genomen worden met een controle op de aanwezigheid van de legionellabacterie en moeten

Handreiking december 2017

Legionellapreventie voor zorginstellingen, deel 1

de maatregelen bekend zijn indien de norm toch overschreden wordt. Panden in de categorie hoog-risicoklasse zijn bij wet benoemd. De maatregelen die men voor deze panden moet treffen staan beschreven in het Drinkwaterbesluit, hoofdstuk 4.

Het niet voldoen aan de Legionellawetgeving wordt als economisch delict gezien. De nieuwe Drinkwaterwet is opgenomen in de Wet Economische Delicten. Hierdoor kunnen hogere boetes dan voorheen worden gegeven als de Legionellawetgeving niet wordt nageleefd. De hoogte wordt bepaald door het Openbaar Ministerie en kan oplopen tot duizenden euro's boete. Tevens kan de toezichthouder dwangsommen opleggen als instellingen de regels overtreden. Bij nalatigheid van de zorgplicht (hoofdstuk 1) kan de eigenaar privaatrechtelijk aansprakelijk worden gesteld indien iemand legionellose heeft gekregen.

Hoofdstuk 7: Verantwoordelijkheden

Eigendom

De eigenaar van een pand met een collectieve leidingwaterinstallatie is verantwoordelijk voor de leidingen en de waterkwaliteit vanaf de hoofdkraan tot en met de tappunten. Eigenaar en gebruiker van dergelijke panden hebben een zorgplicht die geldt in het kader van het Burgerlijk Wetboek. Hoewel die zorgplicht niet nader uitgewerkt is in het Drinkwaterbesluit (23 mei 2011), moeten beiden (eigenaar én gebruiker) wel de risico's op een besmetting met de legionellabacterie afwegen. Daarop gebaseerd moeten zij maatregelen treffen, die de kans op een legionellabesmetting minimaliseren.

Huur/verhuur

De wetgever stelt dat de juridische eigenaar van een locatie/gebouw, met inbegrip van de daarin aanwezige collectieve leidingwaterinstallatie, als eerste verantwoordelijk is voor het naleven van deze verplichtingen.

In het geval dat een gebouw of locatie wordt verhuurd, kan het zijn dat ook de huurder bepaalde verantwoordelijkheden heeft, op basis van een overeenkomst met de eigenaar. Van de huurder wordt verwacht dat hij zijn verplichtingen volgens de Drinkwaterregeling uitvoert en naleeft. Het betreft bijvoorbeeld het (laten) uitvoeren beheersmaatregelen, inclusief kleine wijzigingen/aanpassingen, aansluitingen van toestellen, en eenvoudige reparaties/herstelmaatregelen aan het leidingnet. Dit betreft dus geen bouwkundige of klimaat technische aanpassingen.

Handreiking december 2017

Legionellapreventie voor zorginstellingen, deel 1

Verantwoordelijkheden in een matrix bij prioritaire installaties

De verantwoordelijkheid voor een goede legionellapreventie ligt zowel bij de eigenaar, als ook bij de zorginstelling én bij de cliënt. Om misverstanden te voorkomen, is het aan te bevelen deze taken goed op schrift te zetten. Vervolgens leg je vast wie de uitvoering van de taken ter hand neemt. Het treffen van afdoende maatregelen is een zaak van eigen verantwoordelijkheid. Als een instelling niet kan aantonen de juiste maatregelen getroffen te hebben tegen legionellabesmetting – en mocht de instelling geconfronteerd worden met een uitbraak – dan kun je privaatrechtelijk aansprakelijk gesteld worden voor de schade, die de getroffen personen of instellingen lijden.

Voorbeeld 1 van een mogelijke invulling van verantwoordelijkheden

Aedes geeft de volgende voorbeeldmatrix voor de verschillende activiteiten die conform de wet dienen te worden uitgevoerd:

VERANTWOORDELIJKHEDEN BIJ LEGIONELLABEHEER met VOORBEELD-INVULLING

	Verantwoordelijkheden legionella beheer	Corporatie	Zorgorganisatie
A	Collectieve waterinstallatie in (eigendom)	X	
B	Beheersmaatregelen + invullen logboekdeel eigenaar	X	
C	<i>Uitvoering</i> beheersmaatregelen + invullen logboekdeel gebruiker (en vermelden van afwijkingen)		X
D	Uitvoering calamiteitenprocedure (hoofdstuk 5)	X	
E	Actualisatie beheersplan en risicoanalyse (bijv. 1x per 5 jaar)	X	
F	Periodieke onderhoudswerkzaamheden installaties in eigendom van corporatie	X	
G	Installatietechnische aanpassingen	X	
H	Actualisatie installatie- en bouwkundige tekeningen	X	
I	Audit legionellapreventie en controle op correcte uitvoering beheersmaatregelen	X	

Voorbeeld 2 van een mogelijke invulling van verantwoordelijkheden

Afkomstig van de Carantegroep. Let wel: het betreft geen regelgeving, maar een uitwerking als voorbeeld hoe instelling en corporatie samen de verantwoordelijkheid met betrekking tot legionella kunnen oppakken:

	Bouwkundig	Installatietechnisch	Organisatorisch (uitvoer beheersmaatregelen)
WLZ (intramuraal)	Eigenaar, conform oplevering	Eigenaar, conform oplevering/aanpassingen door eigenaar gedaan Indien van toepassing de Risico-Inventarisatie.	Zorginstelling
Gezinshuis (WLZ, jeugdwet en eigendom van de instelling)	Eigenaar, conform oplevering	Eigenaar, conform oplevering/aanpassingen door eigenaar gedaan Indien van toepassing de Risico-Inventarisatie.	Zorginstelling, die hiervoor het gezin opleidt
Gezinshuis (WLZ, jeugdwet en eigendom van het gezin)	Eigenaar, conform oplevering	Eigenaar, conform oplevering/aanpassingen door eigenaar gedaan Indien van toepassing de Risico-Inventarisatie.	Zorginstelling, die hiervoor het gezin opleidt
VPT	Eigenaar, conform oplevering	Eigenaar, conform oplevering/aanpassingen door eigenaar gedaan Indien van toepassing de Risico-Inventarisatie.	onduidelijk, maak als instelling pro-actief afspraken met eigenaar en cliënt en laat zien dat je als instelling dit ook controleert
WMO/Scheiden Wonen en Zorg (koppel contract)	Eigenaar, conform oplevering	Eigenaar, conform oplevering/aanpassingen door eigenaar gedaan Indien van toepassing de Risico-Inventarisatie.	onduidelijk, maak als instelling pro-actief afspraken met eigenaar en cliënt en laat zien dat je als instelling dit ook controleert
WMO/ Scheiden Wonen en Zorg (geen koppel contract)	Eigenaar, conform oplevering	Eigenaar, conform oplevering/aanpassingen door eigenaar gedaan Indien van toepassing de Risico-Inventarisatie.	Bewoner

Handreiking december 2017

Legionellapreventie voor zorginstellingen, deel 1

Ambulante zorg	Eigenaar, conform oplevering	Eigenaar, conform oplevering/aanpassingen door eigenaar gedaan Indien van toepassing de Risico-Inventarisatie.	Bewoner
Dagbesteding eigen locatie (intern)	Eigenaar, conform oplevering	Eigenaar, conform oplevering/aanpassingen door eigenaar gedaan Indien van toepassing de Risico-Inventarisatie.	Zorginstelling
Dagbesteding externe locatie	Eigenaar, conform oplevering	Eigenaar, conform oplevering/aanpassingen door eigenaar gedaan Indien van toepassing de Risico-Inventarisatie.	Het bedrijf waar gewerkt wordt (Maak als instelling pro-actief afspraken met het bedrijf en cliënt en laat zien dat je als instelling dit ook controleert)

Handreiking december 2017

Legionellapreventie voor zorginstellingen, deel 1

Voorbeeld 3 van een mogelijke invulling van verantwoordelijkheden

Afkomstig van de Amarantgroep. Let wel: het betreft geen regelgeving, maar een uitwerking als voorbeeld hoe instelling en corporatie samen de verantwoordelijkheid met betrekking tot legionella kunnen oppakken:

	Legionella beheersmaatregelen	Verantwoordelijk
1	Opstellen risico-inventarisatie	Verhuurder
2	Opstellen en overdragen legionellabeheersplan	Verhuurder
3	Halfjaarlijkse watermonsters	Verhuurder
4	Periodieke onderhoudswerkzaamheden o.a. controle keerkleppen	Verhuurder
5	Jaarlijks onderhoud installatie	Verhuurder
6	Meten en registreren temperaturen tappunten	Zorginstelling
7	Spoelen tappunten en invullen spoellijst	Zorginstelling
6	Installatietechnische aanpassingen	Verhuurder
7	Melden legionellabesmetting en uitvoeren taken voor het oplossen van de besmetting	Verhuurder
8	Informereren cliënten/ medewerkers/ouders/ verzorgers	Zorginstelling
9	Actualisatie installatie- en bouwkundige tekeningen	Verhuurder
10	Actualisatie beheersplan en risicoanalyse (bijv. 1 x per 5 jaar)	Verhuurder

Hoofdstuk 8: Toekomstperspectief

Zoals in de inleiding reeds vermeld, blijven in de prioritaire panden voorlopig de bij instellingen bekende maatregelen van kracht. In hoofdstuk 6 is dat uitgewerkt. De bedoeling van de werkgroep is om in de nabije toekomst samen met het RIVM de prioritaire panden in twee categorieën te verdelen, afhankelijk van de in het gebouw wonende cliënten: laag en hoog risicovolle doelgroepen. De 'traditionele' maatregelen gelden dan nog slechts bij de hoog-risicovolle doelgroepen; bij de laag-risico bewoners kunnen we dan met minder maatregelen volstaan.

Handreiking december 2017

Legionellapreventie voor zorginstellingen, deel 1

Toegepast op het schema van hoofdstuk 3 betekent dat, dat het rode blok 'prioritaire installatie' als het ware wordt opgeknipt: laag risico behoeft minder maatregelen; slechts 'hoog-risico' blijft op het huidige niveau van beheersmaatregelen.

De werkgroep schat in dat deze wijziging de zorginstellingen aanzienlijke besparingen zal opleveren, zowel in tijd, als ook in geld. Het levert extra zorguren op en het voorkomt veel ergernis bij het zorgpersoneel.

In deel 2 van deze handreiking zal dit nader uitgewerkt worden (publicatie verwacht in 2018).